

Avukatlık Mesleğinin Korunmasına İlişkin Avrupa Konseyi Sözleşmesi ¹

BAKAN VEKİLLERİ

CM Belgeleri

CM(2024)191-
add1final

12 Mart 2025

1522. toplantı, 11 ve 12 Mart 2025

10 Hukuki sorular

10.1 Avrupa Hukuki İşbirliği Komitesi (CDCJ)

Avukatlık Mesleğinin Korunmasına İlişkin Avrupa Konseyi Sözleşmesi

Giriş

Avrupa Konseyi üyesi Devletler ve bu Sözleşme'nin diğer imzacıları,

Avrupa Konseyi'nin amacının üyeleri arasında daha fazla birlik sağlamak olduğunu göz önünde bulundurarak;

İnsan Hakları ve Temel Özgürlüklerin Korunmasına İlişkin Sözleşme'yi (ETS No. 5, 1950) ve Protokolleri ile Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi içtihadını hatırlatarak;

Suçun Önlenmesi ve Suçluların Islahına ilişkin Sekizinci Birleşmiş Milletler Kongresi (Havana, Küba, 27 Ağustos-7 Eylül 1990) tarafından kabul edilen Avukatların Rolüne ilişkin Temel İlkeler'i dikkate alarak;

Bakanlar Komitesinin avukatlık mesleğini icra etme özgürlüğüne ilişkin üye devletlere yönelik Rec(2000)21 sayılı Tavsiye Kararı'nı dikkate alarak;

Birleşmiş Milletler İnsan Hakları Konseyi tarafından 16 Temmuz 2020 tarihinde kabul edilen yargı organlarının, üyelerinin ve uzmanlarının bağımsızlığı ve tarafsızlığı ile avukatların bağımsızlığına ilişkin 44/9 sayılı Kararı dikkate alarak;

Avukatların ve meslek kuruluşlarının hukukun üstünlüğünün desteklenmesi, adalete erişimin

¹ İşbu metin resmi tercüme olmayıp yalnızca bilgilendirme amacı ile Türkiye Barolar Birliği Uluslararası İlişkiler ve AB Merkezi tarafından hazırlanmıştır.

güvence altına alınması ve insan hakları ve temel özgürlüklerin korunmasında oynadıkları temel rolün altını çizerek;

Avukatların mesleki faaliyetleri nedeniyle giderek daha fazla saldırı, tehdit, taciz ve gözdağına maruz kalmalarının yanı sıra meşru mesleki faaliyetlerini yerine getirirken uygunsuz engelleme veya müdahaleye maruz kalmalarını ciddi bir endişeyle kaydederek;

Bu tür saldırı, tehdit, taciz, gözdağı ve uygunsuz engelleme veya müdahaleleri kınayarak;

Avukatlık mesleğinin Avrupa Konseyi üyesi Devletlerde ve bu Sözleşme'yi imzalayan diğer Devletlerde mesleki olarak farklı şekillerde örgütlenebileceğini göz önünde bulundurarak;

Avukatlık mesleğini icra etme özgürlüğünü sağlamak için uluslararası hukuki çerçeveyi güçlendiren ihtiyacını göz önünde bulundurarak,

Aşağıdaki hususlarda anlaşmışlardır:

Bölüm I - Amaç, Kapsam ve Tanımlar

Madde 1 – Sözleşme'nin Amacı

1. Bu Sözleşme'nin amacı, avukatlık mesleğinin ve bu mesleği bağımsız olarak, ayrımcılığa, uygunsuz engelleme ve müdahaleye yahut saldırı, tehdit, taciz veya gözdağına maruz kalmadan icra etme hakkının korunmasını güçlendirmektir.

2. Bu Sözleşme, hükümlerinin Taraflarca etkili bir şekilde uygulanmasını temin etmek amacıyla özel bir mekanizma oluşturur.

Madde 2 - Kapsam

1. Bu Sözleşme, avukatların ve meslek kuruluşlarının mesleki faaliyetlerini kapsar.

2. Bu Sözleşme'nin 5 ilâ 9'uncu maddelerinde yer alan hükümler, kendi özel durumlarıyla ilgili olduğu ölçüde, Taraf'taki unvanları uyarınca hukuki danışmanlık, yardım veya temsil sağlayan;

a. Bu Sözleşme'nin 20'nci maddesinin birinci paragrafı uyarınca diğer bir Tarafça yapılan bir beyanın kapsamında yer alan, veya

b. Belirtilen faaliyetleri, söz konusu Taraf'ın kanunları, Avrupa Birliği hukuku veya uluslararası anlaşmalar uyarınca yapan avukatlara uygulanır.

3. Bu Sözleşme'nin 6'ncı (avukatların mesleki hakları), 7'nci (ifade özgürlüğü) maddeleri ile 9'uncu (koruyucu tedbirler) maddesinin dördüncü paragrafında yer alan hükümler aşağıdaki kişilere de

uygulanır:

a. Bu Sözleşme'nin 5'inci ve 8'inci maddelerine aykırı olarak, avukatlık unvanı veya ruhsatı reddedilen ya da iptal edilen veya askıya alınan kişiler;

b. İlgili işlerde danışmanlık yapmaları veya rol almaları durumunda, uluslararası bir mahkeme veya yargı mercii yahut uluslararası bir örgüt tarafından kurulmuş bir organ tarafından, bunların nezdindeki davalarda rol almaya yetkili kılınan kişiler.

4. Bu Sözleşme'nin 6'ncı maddesinin üçüncü paragrafının b ve c bentleri ile 9'uncu maddesinin dördüncü paragrafında yer alan hükümler, avukatların mesleki faaliyetlerinin yerine getirilmesine doğrudan katkıda bulundukları ölçüde, avukatlar tarafından kendilerine yardımcı olmak üzere istihdam edilen veya görevlendirilen kişilere de uygulanır.

5. Bu Sözleşme'nin 9'uncu maddesinin dördüncü paragrafında yer alan hükümler, meslek kuruluşlarının mesleki faaliyetlerinin kendileri tarafından yürütülmesi söz konusu olduğu ölçüde, bu kuruluşlara yardımcı olmak üzere istihdam edilen veya görevlendirilen kişilere de uygulanır.

Madde 3 - Tanımlar

Bu Sözleşme'nin amaçları doğrultusunda:

a. "Avukat", ulusal hukuka göre avukatlık mesleğini icra etmeye ehil ve yetkili olan herhangi bir gerçek kişi anlamına gelir;

b. "Müvekkil", bir avukat tarafından danışan verilen, yardım veya temsil edilen herhangi bir gerçek veya tüzel kişi anlamına gelir;

c. "Müvekkil adayı", doğrudan veya dolaylı olarak, ilgili avukattan danışan veya yardım almak yahut avukat tarafından temsil edilmek isteyen herhangi bir gerçek veya tüzel kişi anlamına gelir;

d. "Meslek kuruluşu", avukatların bir kısmının ya da tamamının doğrudan veya dolaylı olarak üye veya kayıtlı olduğu ve ulusal hukuk uyarınca mesleği teşkilatlandırmak veya düzenlemek üzere bazı sorumlulukları olan temsili kuruluş anlamına gelir;

e. "Avukatların mesleki faaliyetleri", hem yerleşik oldukları Taraflarda hem de uluslararası bir mahkemenin veya yargı merciinin yahut uluslararası bir örgüt tarafından kurulan bir organın yargılamaları ve çalışmalarıyla bağlantılı olanlar da dahil olmak üzere, bir müvekkil veya müvekkil adayı için, ulusal, yabancı veya uluslararası hukukun yorumlanması veya uygulanmasıyla bağlantılı olarak tavsiye, yardım ya da temsilin hazırlanması ya da sunulmasına yönelik her türlü eylem anlamına gelir;

f. "Meslek kuruluşlarının mesleki faaliyetleri" bu Sözleşme'nin 4'üncü maddesinin ikinci paragrafı kapsamına giren her türlü faaliyet anlamına gelir;

g. “Kamu makamları” aşağıdaki anlamlara gelir:

- i. ulusal, bölgesel ve yerel düzeylerde hükümet ve idare;
- ii. ulusal hukuka göre idari işlevleri yerine getirdikleri ölçüde yasama organları ve yargı makamları;

iii. idari yetki kullandıkları ölçüde gerçek veya tüzel kişiler;

h. “Kanunla öngörülmüş” ve “demokratik bir toplumda gerekli” ifadeleri, Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi tarafından yorumlandığı şekliyle İnsan Hakları ve Temel Özgürlüklerin Korunmasına ilişkin Sözleşme anlamında anlaşılır.

Bölüm II - Maddi hükümler

Madde 4 - Meslek Kuruluşları

1. Taraflar, ulusal düzeydeki hukuki ve düzenleyici çerçevenin meslek kuruluşlarının bağımsız ve kendi kendini yöneten kuruluşlar olduğunu güvence altına almasını temin eder. Meslek kuruluşlarının yürütme organlarının seçimleri, yürürlükteki kurallara uygun olarak ve dış müdahale olmaksızın gerçekleştirilir.

2. Taraflar, meslek kuruluşlarının aşağıdakileri yapabilmesini temin eder:

- a. Avukatların ve mesleğin çıkarlarını teşvik ve temsil etmek;
- b. Avukatların bağımsızlığını ve toplumsal rollerini geliştirmek ve savunmak;
- c. Bu Sözleşme’ye uygun olarak mesleki davranış standartlarını hazırlamak ve bunlara uyulmasını sağlamak;
- d. Mesleğe erişimi ve avukatların sürekli eğitim ve öğretimini desteklemek;
- e. Avukatların rolünün geliştirilmesi ve korunması da dahil olmak üzere, hukuki meselelerde ve hukuk uygulamasında avukatlarla, diğer meslek kuruluşlarıyla ve uluslararası, hükümetler arası veya hükümet dışı kuruluşlarla iş birliği yapmak; ve
- f. Avukatların refahını güçlendirmek ve gerektiğinde onlara ve ailelerine yardımda bulunmak.

3. Taraflar, avukatların mesleki faaliyetlerini ve mesleğin düzenlenmesini doğrudan etkileyen mevzuatta, usuli veya idari kurallardaki her türlü değişikliklerle ilgili hükümet teklifleri hakkında meslek kuruluşlarına zamanında ve etkili bir şekilde danışılmasını temin eder.

4. Taraflar, bir meslek kuruluşuna üye olma zorunluluğunun, avukatların mesleki çıkarlarını ve faaliyetlerini geliştirmek için başka birlikler kurnalarına ve bu birliklerde yer almalarına engel

olmamasını temin eder.

Madde 5 – Mesleği İcra Ehliyeti

1. Taraflar, avukatlık mesleğine kabulün, ehliyetin sürekliliğinin ve yeniden kabulün kanunla öngörülmesini ve:

- a. Adil şekilde uygulanan objektif, uygun ve şeffaf kriterlere dayanmasını; ve
- b. Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi içtihadı tarafından yasaklanan herhangi bir temelde ayrımcılığa tabi tutulmamasını temin eder.

2. Taraflar, avukatlık mesleğine kabul, ehliyetin sürekliliği ve mesleğe yeniden kabul ile ilgili kararların bir meslek kuruluşu veya başka bir bağımsız organ tarafından alınmasını ve bu kararlara karşı kanunla kurulmuş bağımsız ve tarafsız bir mahkeme veya yargı mercii önünde itiraz edilebilmesini temin eder.

Madde 6 - Avukatların Mesleki Hakları

1. Taraflar, avukatların aşağıdakileri yapabiliyor olmalarını temin eder:

- a. İnsan hakları ve temel özgürlüklerin savunulması amacı da dahil olmak üzere hukuki tavsiye, yardım ve temsil sunmak ve sağlamak;
- b. Herhangi bir gerçek veya tüzel kişiyi müvekkilleri olarak kabul veya reddetmek ve avukat-müvekkil ilişkisini sona erdirmek;
- c. Özgürlüklerinden mahrum bırakılmış olsalar dahi, müvekkillerine ve müvekkil adaylarına hızlı ve etkili bir şekilde erişebilmek;
- d. Müvekkillerine tavsiyede bulunmaya, yardımcı olmaya veya onları temsil etmeye yetkili kişiler olarak kabul edilmek;
- e. Müvekkillerine vekalet ederken yetkili kamu makamlarının, mahkemelerin ve yargı mercilerinin elinde veya kontrolünde bulunan ilgili materyallere gereksiz gecikme ve kısıtlamalar olmaksızın etkili bir şekilde erişebilmek;
- f. Huzuruna çıkmaya yetkili oldukları bir mahkeme, yargı mercii veya benzeri bir organa etkili bir şekilde erişebilmek ve bunlarla iletişim kurabilmek;
- g. Somut bir davada karar vermek üzere görev yapan hâkin, savcı veya organ üyesinin reddi ve yargılananın yürütülmesine ilişkin olanlar da dahil olmak üzere, müvekkilleri adına başvuru yapabilmek veya dilekçe sunabilmek;
- h. Müvekkillerine vekalet ettikleri tüm yargılamalara etkin bir şekilde katılmak;

i. Hizmetleri hakkında kamuoyunu bilgilendirmek.

2. Taraflar, avukatların müvekkilleri adına tüm işlemlerin yürütülmesi sırasında iyi niyetle ve özenle yaptıkları sözlü ve yazılı beyanlardan dolayı hukuki veya cezai sorumluluğa maruz bırakılmamalarını temin eder.

3. Taraflar, avukatlar için şunları temin eder:

a. Müvekkilleriyle veya müvekkil adaylarıyla yüz yüze görüşürken baş başa kalarak hukuki tavsiyelerde bulunabilmek,

b. Müvekkilleri veya müvekkil adaylarıyla her ne şekilde ve her ne yolla olursa olsun mahremiyet içinde iletişim kurabilmek,

c. Müvekkillerinden veya müvekkil adaylarından doğrudan veya dolaylı olarak aldıkları herhangi bir bilgi veya materyali, onlarla yaptıkları görüşmeleri ve bu görüşmelerle veya onlar adına hukuki işlemlerin yürütülmesiyle bağlantılı olarak hazırlanan herhangi bir materyali açıklamak, teslim etmek ya da bunlarla ilgili kanıt sunak zorunda kalmamak.

4. Bu maddenin birinci, ikinci ve üçüncü paragraflarında belirtilen hakların kullanılmasına, kanunla öngörülen ve demokratik bir toplumda gerekli olanlar dışında hiçbir kısıtlama getirilmez. Bu tür kısıtlamalar, hukuki tavsiye, yardım ve temsil herkes için ulaşılabilir olmasını sağlamaya yönelik gereklilikleri içerebilir, ancak bunlarla sınırlı değildir.

5. Taraflar, avukatların müvekkilleriyle veya müvekkillerinin davalarıyla özdeşleştirilmeleri nedeniyle olumsuz sonuçlara maruz kalmamalarını temin eder. Bu madde, İnsan Hakları ve Temel Özgürlüklerin Korunmasına İlişkin Sözleşme ve iç hukuk tarafından korunan ifade özgürlüğüne hâlel gelmeksizin uygulanır.

Madde 7 - İfade Özgürlüğü

1. Taraflar, avukatların müvekkillerinin davalarıyla ilgili konularda kamuoyunu bilgilendirme hakkını, yalnızca kanunla öngörülen ve mesleki sorumluluklardan, adaletin işleyişinin gereklerinden ve özel hayata saygıdan kaynaklanan ve demokratik bir toplumda gerekli olan kısıtlamalar saklı kalmak kaydıyla temin eder.

2. Taraflar, bireysel veya kolektif olarak avukatların ve meslek kuruluşlarının hukukun üstünlüğünü ve buna bağlılığı teşvik etme; yürürlükte bulunan veya teklif edilen düzenlemeleri ve yargı kararlarının esası, yorumlanması ve uygulanması ile adaletin idaresi ve adaletle erişimin, insan haklarının geliştirilmesi ve korunması hakkındaki kamusal tartışmalara katılma; ve bu konularla ilgili reform önerilerinde bulunma haklarını temin eder.

Madde 8 - Disiplin

1. Taraflar, avukatlara disiplin cezası verilmesine ilişkin sebeplerin, yalnızca kanunla öngörülen ve İnsan Hakları ve Temel Özgürlüklerin Korunmasına İlişkin Sözleşme'de yer alan hak ve özgürlüklerle tutarlı olan mesleki davranış standartlarına dayanmasını temin eder.

2. Taraflar, avukatlar aleyhindeki disiplin kovuşturmalarının,

a. Şu makamlardan birinin önüne getirilmesini;

- i. bir meslek kuruluşu tarafından kurulan bağımsız ve tarafsız bir disiplin komitesi,
- ii. bağımsız ve tarafsız bir makam veya
- iii. kanunla kurulmuş bağımsız ve tarafsız bir mahkeme veya yargı mercii;

b. Hızlı bir şekilde işleme konulmasını;

c. İnsan Hakları ve Temel Özgürlüklerin Korunmasına İlişkin Sözleşme'nin 6'ncı maddesi uyarınca adil yargılanma gerekliliklerine uygun olarak ve kendi seçtikleri bir avukat tarafından tavsiye ya da yardım alma veya temsil edilme hakkına sahip olarak sürdürülmesini;

d. Kanunla kurulmuş bağımsız ve tarafsız bir mahkeme veya yargı mercii önünde itiraza tâbi olmasını temin eder.

3. Taraflar, avukatlara uygulanan disiplin yaptırımlarının kanunilik, ayrımcılık yapmama ve orantılılık ilkelerine uygun olmasını temin eder. Mesleği icra hakkına ilişkin herhangi bir yasak, yalnızca mesleki standartların en ciddi ihlalleri için uygulanmalıdır.

Madde 9 - Koruyucu Tedbirler

1. Taraflar, kanunla öngörülen ve demokratik bir toplumda suçun önlenmesi, soruşturulması veya kovuşturulması yahut başkalarının haklarının korunması için gerekli olan kısıtlamalara tabi olmak kaydıyla, avukatların;

a. Özgürlüklerinden mahrum bırakılmaları durumunda kendi seçtikleri bir avukata erişebilmelerini,

b. Meslek kuruluşlarının bir temsilcisini, özgürlüklerinden mahrum bırakılmaları, bunun yasal dayanağı ve tutuldukları yer hakkında gereksiz gecikme olmaksızın bilgilendirebilmelerini;

c. Aşağıdaki durumlarda bağımsız bir avukatın veya meslek kuruluşu temsilcinin hazır bulunmasını:

- i. hukuki, cezai veya idari bir soruşturma veya sürecin parçası olarak kendilerinin veya mesleki faaliyetleri için kullandıkları herhangi bir bina, araç veya

cihazın aranması; veya

ii. mesleki faaliyetleri için kullandıkları belgelere, diğer verilere ve her türlü ekipmana el konulması veya kopyalanması;

belge veya verilerin arama veya el koyma işlemini gerçekleştirenler tarafından incelenmeyeceği durumlar hariç olmak üzere;

d. Özgürlüklerinden mahrum bırakıldıklarında ve aramalara veya belgelere el konulmasına veya kopyalanmasına tâbi tutulmadan önce bu paragrafın a, b ve c bentlerindeki hakları konusunda bilgilendirilmelerini temin eder.

2. Taraflar, mesleğin gözetim ve denetimi uyarınca incelemeler veya diğer tedbirler uygulanırken uygun güvencelerin varlığını ve bunlara uyulmasını temin eder.

3. Taraflar, meslek kuruluşlarının, kanunla öngörülen ve demokratik bir toplumda suçun önlenmesi, soruşturulması ve kovuşturulması veya başkalarının haklarının korunması için gerekli olan kısıtlamalara tâbi olarak, aşağıdakiler de dahil olmak üzere, bu Sözleşme’de belirtilen hakları koruyabilmelerini temin eder:

a. İlgili avukatların talep etmesi halinde, temsilcileri aracılığıyla, özgürlüklerinden yoksun bırakılan kişilerin avukatlarına fiilen erişebilmek,

b. Kolluk kuvvetlerinin haberdar olduğu, avukatların mesleki faaliyetleri nedeniyle saldırıya uğradığını veya öldürüldüğünü düşünmek için gerekçelerin bulunduğu ve bu olayların başka bir şekilde kamuoyuna duyurulmadığı ve avukatların kendilerini bilgilendirecek durumda olmadıkları durumlarda, bu durumlar hakkında gereksiz gecikme olmaksızın bilgilendirilmek,

c. Mesleki faaliyetleri nedeniyle olduğunu düşünmek için gerekçelerin bulunduğu durumlarda, avukatlara karşı açılan davalarda duruşmalara katılma imkanına sahip olmak.

4. Taraflar,

a. Avukatların ve meslek kuruluşlarının mesleki faaliyetlerini yürütebilmelerini ve bu Sözleşme’nin 7’nci maddesi kapsamındaki haklarını aşağıdaki durumların hedefi olmaksızın kullanabilmelerini temin eder:

- i. her türlü fiziksel saldırı, tehdit, taciz veya gözdağı; veya
- ii. herhangi bir uygunsuz engelleme veya müdahale.

b. Bu paragrafın a bendinde belirtilen davranışlarda bulunmaktan kaçınır; ve

c. Bu fıkranın a bendinde belirtilen davranışların suç teşkil edebileceğini düşünmek için bir gerekçe varsa, bu davranışların ortaya çıkmasıyla ilgili etkili bir soruşturma yürütür.

5. Taraflar, meslek kuruluşlarının bağımsızlığını ve kendi kendini yönetme niteliğini zayıflatacak herhangi bir tedbir almaktan veya herhangi bir uygulamayı desteklemekten kaçınır.

Bölüm III - İzleme Mekanizması

Madde 10 - Avukatlık Mesleğinin Korunmasına İlişkin Uzmanlar Grubu

1. Tarafların bu Sözleşme'yi tatbiki Avukatlık Mesleğinin Korunması Uzmanlar Grubu (bundan böyle GRAVO - *Group of Experts on the Protection of the Profession of Lawyer* - olarak anılacaktır) tarafından izlenir.

2. GRAVO en az sekiz ve en fazla on iki üyeden oluşur. Üyeleri, bu Sözleşme'nin 11'inci maddesi ile kurulan Taraflar Komitesi tarafından, Taraflarca kendi yurttaşları arasından gösterilen adaylar esas alınarak dört yıllık bir görev süresi için, bir kez yenilenebilecek şekilde seçilir.

3. Sekiz üyenin ilk seçimi bu Sözleşme'nin yürürlüğe girmesini takip eden bir yıl içinde yapılır. İlave dört üyenin seçimi, Sözleşme'nin yirmi beşinci Taraf tarafından onaylanmasını veya katılımını takiben yapılır.

4. GRAVO üyelerinin seçimi aşağıdaki ilkelere dayanır:

- a. Üyeler, yüksek ahlaki karaktere sahip ve bu Sözleşme kapsamındaki alanlarda mesleki deneyim sahibi kişiler arasından şeffaf bir usule göre seçilir;
- b. GRAVO'nun herhangi iki üyesi aynı Devletin vatandaşı olamaz;
- c. Üyeler farklı hukuk sistemlerini temsil eder;
- d. GRAVO'nun oluşumunda cinsiyet ve coğrafi denge sağlanır;
- e. Üyeler bireysel sıfatlarıyla görev yaparlar; görevlerini yerine getirirken bağımsız ve tarafsız davranmaya ve görevlerini etkin bir şekilde yerine getirmeye hazır bulunurlar.

5. GRAVO üyelerinin seçim usulü, Avrupa Konseyi Bakanlar Komitesi tarafından, Taraflara danışıldıktan ve oybirliğiyle rızaları alındıktan sonra, bu Sözleşme'nin yürürlüğe girmesini takip eden altı aylık bir süre içinde belirlenir.

6. GRAVO kendi usul kurallarını kabul eder.

7. GRAVO üyeleri ve bu Sözleşme'nin 12'nci maddesinde belirtilen ülke ziyaretlerini gerçekleştiren heyetlerin diğer üyeleri, bu Sözleşme'nin ekinde belirtilen ayrıcalık ve dokunulmazlıklardan yararlanırlar.

Madde 11 – Taraflar Komitesi

1. Taraflar Komitesi bu Sözleşme'nin Taraflarının temsilcilerinden oluşur ve Taraflar Komitesinin oluşumunda cinsiyet dengesi sağlanmaya çalışılır.
2. Taraflar Komitesi, Avrupa Konseyi Genel Sekreteri tarafından toplanır. İlk toplantısı bu Sözleşme'nin yürürlüğe girmesini izleyen bir yıl içinde yapılır. Daha sonra Tarafların üçte birinin, Taraflar Komitesi Başkanı'nın veya Genel Sekreterin talebi üzerine toplanır.
3. Taraflar Komitesi kendi usul kurallarını kabul eder.

Madde 12 - Usul

1. Değerlendirme usulleri turlara ayrılır. Tarafların uygulamalarının değerlendirilmesi usulüne temel teşkil edebilecek anketler gibi bu usulün yürütülebileceği kapsamı ve uygun araçları GRAVO tanımlar.
2. GRAVO, ilgili Taraf'tan Sözleşme'nin uygulanmasına ilişkin bilgi alır. Ayrıca, hükümet dışı kuruluş ve sivil toplumdan, meslek kuruluşlarından ve insan haklarının korunmasına yönelik ulusal kurumlardan da Sözleşme'nin uygulanmasına ilişkin bilgi alabilir. GRAVO ayrıca, bu Sözleşme'nin kapsamına giren alanlarda, diğer Avrupa Konseyi belgeleri ve organlarının yanı sıra diğer bölgesel ve uluslararası örgütlerden elde edilen bilgileri de dikkate alır.
3. GRAVO, ulusal makamlarla iş birliği içinde ve gerektiğinde bağımsız ulusal uzmanların yardımıyla, elde edilen bilgilerin yetersiz olması ve güvenilir bilgi elde etmenin başka uygun yollarının bulunmaması halinde veya bu Sözleşme'nin 13'üncü maddesinin ikinci paragrafında öngörülen durumlarda ülke ziyaretleri düzenleyebilir. Ziyaretler ikincil niteliktedir ve GRAVO'nun bilginin yetersiz olduğuna karar verdiği alanlarla ve bu Sözleşme'nin 13'üncü maddesinin ikinci paragrafında belirtilen durumlarla sınırlıdır.
4. Ziyaretler GRAVO heyeti tarafından gerçekleştirilir. Ziyaretler sırasında heyete belirli alanlardaki uzmanlar yardımcı olabilir. Ziyaretler sırasında heyet:

- i. İlgili iç hukuk alanında seyahat özgürlüğünden yararlanmalıdır;
- ii. Devlet yetkilileriyle temas kurabilmelidir;
- iii. Görüşmek istediği kişilerle özel olarak görüşmeleri engellenmemelidir;
- iv. Ülke ziyareti ile ilgili materyallere erişime sahip olmalıdır.

5. GRAVO, değerlendirmenin dayandığı hükümlerin uygulanmasına ilişkin analizinin yanı sıra ilgili Taraf'ın tespit edilen sorunları nasıl ele alabileceğine ilişkin öneri ve tekliflerini içeren bir taslak rapor hazırlar. Taslak rapor, değerlendirmeye tâbi tutulan Taraf'a görüşlerini bildirmesi için iletilir. GRAVO, nihai raporu kabul ederken bu yorumları dikkate alır.

6. GRAVO, alınan tüm bilgilere ve ilgili Taraf'ın yorumlarına dayanarak, Taraf'ın bu Sözleşme hükümlerini uygulamak için aldığı tedbirlere ilişkin raporunu ve sonuçlarını kabul eder. Bu rapor ve sonuçlar ilgili Taraf'a ve Taraflar Komitesine gönderilir. GRAVO'nun raporu ve vardığı sonuçlar, ilgili Taraf'ın yorumlarıyla birlikte, kabul edildikten sonra kamuoyuna açıklanır.

7. Taraflar Komitesi, bu maddenin 1 il  6'ncı paragraflarındaki usule h l gelmeksizin, GRAVO'nun rapor ve sonuçlarına dayanarak, ilgili Taraf'a yönelik aşağıdaki nitelikteki tavsiyeleri kabul edebilir:

- a. Gerekli olması durumunda bunların uygulanmasına ilişkin bir tarih belirlemek suretiyle, GRAVO'nun sonuçlarının uygulanması için alınması gereken tedbirlere ilişkin olanlar ve
- b. Bu Sözleşme'nin düzgün bir şekilde uygulanması için Taraf ile iş birliğini teşvik etmeyi amaçlayanlar.

Madde 13 - Acil Durum Usul 

1. GRAVO, Sözleşme'nin ciddi ihlallerini önlemek veya bunların boyutunu veya sayısını önlemek yahut sınırlandırmak için sorunların acil müdahaleyi gerektirdiğini gösteren güvenilir bilgiler alırsa, ilgili Taraf'tan, bu tür ihlalleri önlemek için alınan tedbirlere ilişkin özel bir raporun ivedilikle sunulmasını talep edebilir.

2. İlgili Tarafça sunulan bilgiler ve mevcut diğer güvenilir bilgiler dikkate alınarak, GRAVO bir veya birden fazla üyesini bir inceleme yapmak ve bulguları GRAVO'ya ivedilikle rapor etmek üzere görevlendirebilir. Gerektiğinde ve ilgili Taraf'ın rızasıyla, bu inceleme Taraf'ın topraklarına yapılacak bir ziyaretini de içerebilir.

3. GRAVO, bu maddenin ikinci paragrafında belirtilen incelemenin bulgularını inceledikten sonra, bu bulguları ilgili Taraf'a ve uygun olduğu durumlarda Taraflar Komitesine, Bakanlar Komitesine ve Avrupa Konseyi Parlamenterler Meclisine, yorun ve tavsiyeleriyle birlikte iletir. GRAVO'nun raporu ve sonuçları, ilgili Taraf'ın yorumlarıyla birlikte, kabul edildikten sonra kamuoyuna açıklanır.

Madde 14 - Mütalaalar

GRAVO, uygun olduğu durumlarda, bu Sözleşme'nin uygulanmasına ilişkin mütalaaları kabul edebilir.

Madde 15 - Diğer Organlarla İlişki

Avrupa Konseyi Bakanlar Komitesi ve Parlamenterler Meclisi, bu Sözleşme'nin uygulanması hakkında düzenli olarak bilgilendirilir.

Bölüm IV - Diğer Uluslararası Belgelerle İlişki

Madde 16 - Diğer Uluslararası Belgelerle İlişki

1. Bu Sözleşme, Tarafların taraf oldukları veya olacakları, bu Sözleşme kapsamında düzenlenen konulara ilişkin hükümler içeren ve avukatların mesleklerini serbestçe icra etme hakkına daha geniş bir koruna sağlayan diğer uluslararası belgelerden kaynaklanan hak ve yükümlülükleri etkilemez.

2. Bu Sözleşme'nin Tarafları, Sözleşme'de düzenlenen konulara ilişkin hükümleri tamamlamak, güçlendirmek veya içerdikleri ilkelerin uygulanmasını kolaylaştırmak amacıyla birbirleriyle ikili veya çok taraflı anlaşmalar yapabilir.

Bölüm V - Nihai hükümler

Madde 17 - İmza ve Yürürlük

1. Bu Sözleşme, Avrupa Konseyi üye devletleri, Sözleşme'nin hazırlanmasına katılan üye olmayan Devletler ve Avrupa Birliği'nin imzasına açıktır.

2. Bu Sözleşme, onaylama, kabul veya uygun bulmaya tabidir. Onay, kabul veya uygun bulma belgeleri Avrupa Konseyi Genel Sekreteri'ne tevdi edilir.

3. Bu Sözleşme, en az altısı Avrupa Konseyi üye Devletleri olmak üzere, sekiz imzacının önceki paragrafta belirtilen hükümler uyarınca Sözleşme ile bağlı olma iradelerini bildirdikleri tarihten sonraki üç aylık sürenin sona ermesini takip eden ayın ilk günü yürürlüğe girer.

4. Sözleşme ile bağlı olma iradesini daha sonra bildiren herhangi bir imzacı bakımından bu Sözleşme, onay, kabul veya uygun bulma belgesinin tevdi edildiği tarihten sonraki üç aylık sürenin sona ermesini takip eden ayın ilk günü yürürlüğe girer.

Madde 18 - Sözleşmeye Katılım

1. Bu Sözleşme'nin yürürlüğe girmesinin ardından, Avrupa Konseyi Bakanlar Komitesi, Sözleşme'ye Tarafların görüşünü ve oybirliği ile onaylarını aldıktan sonra, Sözleşme'nin hazırlanmasında yer almamış herhangi bir Avrupa Konseyi üyesi olmayan Devleti, Avrupa Konseyi Statüsü'nün 20.d maddesinde öngörüldüğü üzere çoğunluk kararı ve Bakanlar Komitesi'ne üye olma yetkisine sahip Taraf Devletlerin temsilcilerinin oybirliği ile bu Sözleşme'ye katılmaya davet edebilir.

2. Katılım aşamasındaki herhangi bir Devlet bakımından, Sözleşme, katılım belgesinin Avrupa Konseyi Genel Sekreteri'ne tevdi edilmesinden sonra üç aylık sürenin sona erdiği ayın ilk günü yürürlüğe girer.

3. Avrupa Konseyi üyesi olmayan Taraflar, GRAVO ve Taraflar Komitesinin faaliyetlerine, Bakanlar Komitesi tarafından belirlenen usullere göre katkıda bulunur.

Madde 19 – Bölgesel Uygulama

1. Herhangi bir Devlet veya Avrupa Birliği, imza sırasında ya da onay, kabul, uygun bulma veya katılım belgesini tevdi ederken, bu Sözleşme'nin uygulanacağı bölge ya da bölgeleri belirtebilir.

2. Taraflardan herhangi biri, daha sonraki bir tarihte, Avrupa Konseyi Genel Sekreteri'ne hitaben bir beyan yoluyla, bu Sözleşme'nin uygulanmasını kendi sorumluluğunda olan ya da adına taahhütlerde bulunma yetkisine sahip olduğu başka bir bölgeye genişletebilir. Bu tür bir bölge bakımından, Sözleşme, Genel Sekreter'in bu beyanı aldığı tarihten sonraki üç aylık sürenin sona ermesini takip eden ayın ilk günü yürürlüğe girer.

3. Önceki iki paragraf kapsamında yapılan herhangi bir beyan, belirtilen herhangi bir bölge bakımından, Avrupa Konseyi Genel Sekreteri'ne yapılan bir bildirimle geri çekilebilir. Bu geri çekme, Genel Sekreter'in bu bildirimi aldığı tarihten sonraki üç aylık sürenin sona ermesini takip eden ayın ilk günü yürürlüğe girer.

Madde 20 – Beyanlar

1. Bu Sözleşme'nin her bir Taraf Devleti, imza sırasında veya onay, kabul, uygun bulma veya katılım belgesini tevdi ederken, Avrupa Konseyi Genel Sekreteri'ne hitaben bir beyan yoluyla, 3'üncü maddenin a bendinin amaçları doğrultusunda bu Sözleşme'nin kapsamına giren mesleki unvanları bildirir. Bu beyan daha sonra aynı şekilde değiştirilebilir. Bu beyan ve ilgili değişiklikler, Sözleşme'nin amacını ve sağladığı korumayı zayıflatamaz.

2. Bu Sözleşme'nin her bir Taraf Devleti, imza sırasında veya onay, kabul, uygun bulma veya katılım belgesini tevdi ederken, Avrupa Konseyi Genel Sekreteri'ne hitaben bir beyan yoluyla, "kamu makamları" tanımına aşağıdaki organlardan bir veya daha fazlasının dahil olduğunu beyan edebilir:

i. Diğer faaliyetleri açısından yasama organları;

ii. Diğer faaliyetleri açısından yargı makamları;

iii. Ulusal hukuka göre kamu işlevlerini yerine getiren ya da kamu fonlarıyla faaliyet gösteren gerçek veya tüzel kişiler.

Bu beyan daha sonra aynı şekilde değiştirilebilir.

Madde 21 – Çekinceler

1. Herhangi bir Devlet veya Avrupa Birliği, imza sırasında ya da onay, kabul, uygun bulma veya katılım belgesini tevdi ederken, Avrupa Konseyi Genel Sekreteri'ne hitaben bir beyan yoluyla, bu Sözleşme'de yer alan Madde 2 paragraf 3'ün b bendi bakımından 6'ncı Maddede belirtilen hükümleri uygulamama veya yalnızca özel durum ve koşullarda uygulama hakkını saklı tuttuğunu beyan edebilir. Sözleşmenin hükümleri ile ilgili herhangi diğer bir çekince koyulamaz.
2. Taraflardan herhangi biri, Avrupa Konseyi Genel Sekreterine hitaben yapacağı bir beyanla çekincesini tamamen veya kısmen geri çekebilir. Bu beyan, Genel Sekreter tarafından alındığı tarihten itibaren geçerli olur.

Madde 22 – Sözleşme'de Değişiklik

1. Taraflardan biri tarafından Sözleşme'ye ilişkin sunulan herhangi bir değişiklik önerisi, Avrupa Konseyi Genel Sekreteri'ne iletilir ve Genel Sekreter tarafından Avrupa Konseyi üye Devletlerine, hazırlanmasına katılan üye olmayan Devletlere, her bir imzacı Devlete, Taraf Devlete, Avrupa Birliğine ve 18'inci maddenin birinci paragrafı uyarınca Sözleşme'ye katılmaya davet edilen herhangi bir Devlet'e iletilir.
2. Taraflardan biri tarafından teklif edilen herhangi bir değişiklik Taraflar Komitesine iletilir; Taraflar Komitesi ise teklif edilen değişikliğe ilişkin görüşünü Bakanlar Komitesi'ne sunar.
3. Bakanlar Komitesi, önerilen değişikliği ve Taraflar Komitesi'nin görüşünü değerlendirir ve üye olmayan Taraf Devletler ile istişareden sonra bu değişikliği kabul edebilir.
4. Bakanlar Komitesi tarafından bu maddenin üçüncü paragrafı uyarınca kabul edilen herhangi bir değişikliğin metni, kabul edilmek üzere Taraf Devletlere iletilir.
5. Bu maddenin üçüncü paragrafı uyarınca kabul edilen herhangi bir değişiklik, Tarafların tamamının ilgili değişikliği kabul ettiklerini Genel Sekreter'e bildirdikleri tarihten sonraki bir aylık sürenin sona ermesini takip eden ayın ilk günü yürürlüğe girer.

Madde 23 – Sözleşmeden Çekilme

1. Taraflardan herhangi biri, herhangi bir zamanda, Avrupa Konseyi Genel Sekreteri'ne bildirimde bulunarak bu Sözleşme'den çekilebilir.
2. Çekilme, Genel Sekreter'in bildirimini aldığı tarihten sonraki üç aylık sürenin sona ermesini takip eden ayın ilk günü yürürlüğe girer.

Avrupa Konseyi Genel Sekreteri; Avrupa Konseyi üye Devletlerine, hazırlanmasına katılan üye olmayan Devletlere, her bir imzacı Devlet'e, Taraf Devlet'e, Avrupa Birliği'ne ve 18'inci madde uyarınca bu Sözleşme'ye katılmaya davet edilen her Devlete aşağıdaki hususları bildirir:

- a. Herhangi bir imza;
- b. Herhangi bir onay, kabul, uygun bulma veya katılım belgesinin tevdii;
- c. Bu Sözleşme'nin 17 ve 18'inci maddeler uyarınca yürürlüğe giriş tarihi;
- d. 22'nci maddeye uygun olarak kabul edilen herhangi bir değişiklik ve bu değişikliğin yürürlüğe giriş tarihi;
- e. 20'nci maddeye uygun olarak yapılan herhangi bir beyan;
- f. 21'inci maddeye uygun olarak yapılan herhangi bir çekilme veya çekince,
- g. 23'üncü madde hükümleri uyarınca yapılan sözleşmeden çekilme;
- h. Bu Sözleşme'ye ilişkin herhangi diğer bir eylem, bildirim veya iletişim.

Ek - Ayrıcalık ve Dokunulmazlıklar (Madde 10)

1. Bu ek, bu Sözleşme'nin 10'uncu maddesinde bahsedilen GRAVO üyeleri ile ülke ziyareti heyetlerinin diğer üyelerine uygulanır. Bu ekin amaçları doğrultusunda, "ülke ziyareti heyetlerinin diğer üyeleri" ifadesi, bu Sözleşme'nin 12'nci maddesinin üçüncü ve dördüncü paragraflarında belirtilen bağımsız ulusal uzmanlar ve bilirkişiler, Avrupa Konseyi personeli ve GRAVO'ya ülke ziyaretlerinde eşlik eden Avrupa Konseyi tarafından görevlendirilmiş tercümanları kapsar.

2. GRAVO üyeleri ve ülke ziyareti heyetlerinin diğer üyeleri, ülke ziyaretlerinin hazırlanması, gerçekleştirilmesi, takip işlemleri ve bu görevlerle bağlantılı seyahatler sırasında aşağıdaki ayrıcalık ve dokunulmazlıklardan yararlanır:

- a. Kişisel tutuklama veya gözaltı ve kişisel bagajlarına el konulmasına karşı dokunulmazlık, ayrıca resmî görevleri kapsamında söyledikleri sözler, yazdıkları metinler ve gerçekleştirdikleri tüm eylemlerle ilgili her türlü hukuki sürece karşı dokunulmazlık;
- b. İkamet ettikleri ülkeden çıkış ve dönüşlerinde ve görevlerini ifa ettikleri ülkeye giriş ve çıkışlarında seyahat özgürlüklerine ilişkin her türlü kısıtlamadan muafiyet ve görevlerinin ifası sırasında ziyaret ettikleri ya da geçiş yaptıkları ülkelerde yabancı kayıt prosedürlerinden muafiyet.

3. Görevlerini yerine getirmek amacıyla seyahat eden GRAVO üyeleri ve ülke ziyareti heyetlerinin diğer üyeleri, gümrük ve döviz kontrolü konularında, geçici resmî görevle bulunan

yabancı hükümet temsilcilerine tanınan imkanlardan yararlanır.

4. GRAVO üyeleri ve ülke ziyareti heyetlerinin diğer üyeleri tarafından taşınan, bu Sözleşme'nin uygulanmasının değerlendirilmesine ilişkin belgeler dokunulmazdır. GRAVO'nun resmî yazışmalarına ya da GRAVO üyeleri ve ülke ziyareti heyetlerinin diğer üyelerinin resmî iletişimlerine hiçbir kısıtlama veya sansür uygulanmaz.

5. GRAVO üyeleri ve ülke ziyareti heyetlerinin diğer üyelerine, görevlerini yerine getirirken tan bir ifade özgürlüğü ve tan bağımsızlık sağlanması için, görevlerini yerine getirirken söyledikleri sözler, yazdıkları metinler ve gerçekleştirdikleri tün eylemlerle ilgili hukuki süreç dokunulmazlıkları, bu kişiler artık bu görevlerde bulunmasalar bile devam eder.

6. Bu ekin birinci paragrafında belirtilen kişilere tanınan ayrıcalıklar ve dokunulmazlıklar, bu kişilerin kişisel çıkarları için değil, GRAVO'nun bağımsız görevlerini yerine getirmesi amacıyla sağlanmıştır. Bu ekin birinci paragrafında belirtilen kişilerin dokunulmazlıklarının feragati, Avrupa Konseyi Genel Sekreteri tarafından, Genel Sekreterin bu dokunulmazlıkların adaletin işleyişine engel olacağına ve GRAVO'nun çıkarlarına halel getirmeksizin kaldırılabilceğine kanaat getirdiği durumlarda yapılır.